

Entrevista amb Bartomeu Marí, director del museu Witte de With de Rotterdam

per Vicent Tur

“L’art ha de canviar el món”

Què fa un al·lot de Sant Josep en un museu d’art contemporani d’Holanda? Resposta: dirigir-lo. Bartomeu Marí, amb 35 anys, deu ser un dels gestors culturals més joves d’Europa. No és ni pintor ni escultor, ni es considera artista, però coneix perfectament el món de l’art i tot el que es mou en ell, sobretot si és nou, diferent i ens pot dir alguna cosa del món que ens espera. Marí pertany a una nova generació de gestors, que entén l’art tant des del seu vessant especulatiu com des del compromís ètic. Assegura que els quadres del segle XXI tendran música.

Pregunta. Veig que, a pesar dels anys que fa que vas deixar Eivissa, conserves un perfecte accent de Sant Josep...

Resposta. Sí..., és possible. Com si no hagués sortit mai de Benimussa! (Riure.)

P. Tu vas deixar Eivissa ben aviat, als 17 anys. D’aquests primers 17 anys de la teva vida, quin és el millor i el pitjor record?

R. D’aquestes coses me’n record relativament poc; els anys que vaig passar estudiant a les mon-

ges, a Sant Josep, quan devia tenir quatre anys, són bastant divertits, perquè jo era un dels pocs que es quedava a dinar, i llavors, en aquests dinars, hi havia un vesí meu, una al·lota estrangera que li deien Margot, que no l’he tornada a veure mai... Després, més tard..., el moment que decideix d’anar-me’n, canvia molt la perspectiva... Hi havia una sèrie de coses que ritmaven molt la vida, les festes del poble... Abans, quan estudiava, podia venir més sovent a Eivissa,

però ara ja no tant.

P. Anem al present: com és un dia en la vida d’un director de museu?

R. Home, un dia... No hi ha molts de dies que es puguin considerar normals: és molt actiu; tinc un equip de deu persones, o sigui que em pas la major part del dia discutint, parlant amb gent i prenent decisions. Però no és tant una qüestió de manar feina com de dirigir un equip on les persones tenen unes determinades responsabilitats, i els has d’estar orga-

Bartomeu Marí

va néixer un dia de Sant Jordi, el 23 d'abril de 1966, però no es dedica a l'edició de llibres ni al cultiu de roses. Quan va deixar Eivissa, als 17 anys, per anar-se'n a estudiar Filosofia i Lletres a Barcelona, no tenia previst que acabaria als 35 de director d'un museu. Abans, però, ja havia començat a practicar: dels seus principis en el món de l'art, ell en destaca el període que va passar com a conservador de l'IVAM, el centre d'art contemporani de València. És de ment ràpida –poques vegades s'atura a pensar–, fuma un cigarret darrere de l'altre i és molt seriós, bastant clar i francament simpàtic, tot a l'una. Per les ulleres que porta, seria molt fàcil haver escrit allò de “s'amaga darrere d'unes gruixudes ulleres”. Però Bartomeu Marí no sembla que s'amagui de gaire cosa. De fet, parla pels descosits –que jo recordi, és la primera entrevista a la vida en què se m'ha acabat la cinta de la gravadora– i opina de tot allò que li demanen sense fer-se pregar massa. Fuig de les simplificacions com si hagués de caure en pecat, perquè pensa que, en l'essència d'allò que és l'art, s'hi expressen les nostres contradiccions més profundes. Potser sí, que es dedica al cultiu de roses.

“EL MÓN ÉS EL MATEIX
A SANT ANTONI QUE A
BROOKLYN, PERÒ
FUNCIONA D'UNA ALTRA
MANERA”

nitzant. Una de les coses que sentim, tant ells com jo, com a més difícils, és el fet que he de viatjar bastant i que has de treballar molt a llarg termini, i amb molta gent de fora que són artistes, col·legues d'altres institucions, sponsors i tot això. Hi ha dies que estàs tot el temps al telèfon sense fer res, hi ha dies que estàs tot el temps escrivint perquè has d'acabar una sèrie de coses, o estàs en reunions... No és un treball avorrit, de cap manera.

P. *Al dia, quantes hores dediques a la teva feina?*

R. Fer feina, d'aquella específica i creativa que només la pots fer tu, si hi ha tres hores al dia ja n'estic content... Això és ja molt. Però em mantenc actiu i en fun-

cionament tot el dia.

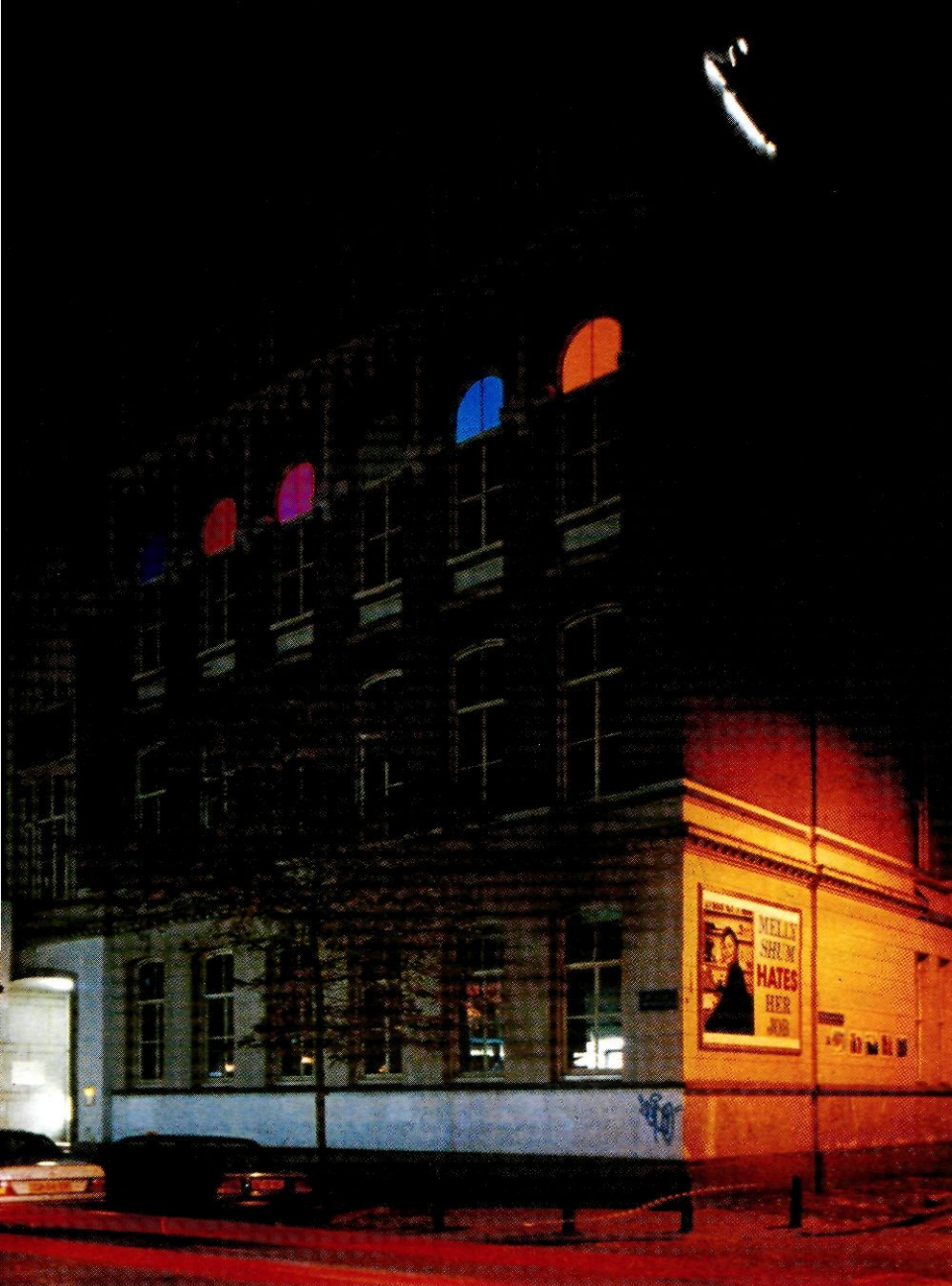
P. *Què vol dir “Witte de With”?*

R. Witte de With és el nom d'un almirall holandès del segle XVII que és una mica un heroi nacional, per, oficialment, entre cometes (*Fa el gest de les cometes*), haver ampliat les rutes comercials d'Holanda. De fet, el que es pot considerar és que era un corsari, i que va esfondrar molts galions espanyols... A Holanda, se'l considera un heroi nacional. A totes les ciutats importants d'Holanda hi ha un carrer que es diu Witte de Withstraat. A nosaltres ens agrada dir que van anomenar el carrer a partir del nostre centre d'art, i no al revés. De fet, el nostre museu és una antiga escola, com les escoles de Sant Josep, però amb dos pisos

més, que està al centre de Rotterdam. No és un gran museu, no tenim col·lecció, només fem exposicions d'art contemporani, però diguem que està orientat a funcionar com un laboratori de les arts contemporànies.

P. *Per entendre-ho millor: quina és la diferència entre aquest museu i el Louvre, per posar un exemple?*

R. A part de la dimensió, un museu té una col·lecció, i es dedica prioritàriament a conservar i exposar els objectes de la seva col·lecció, que formen part d'un patrimoni públic; normalment els museus estan molt lligats a la història, i a formular un discurs amb la seva col·lecció, en tant que pertanyen a la història de l'art. En un centre d'art, el que feim és in-

Exposició de Diana Thater
el 1994: *Witte de With*.
Rotterdam.
(Foto: Witte de With.)

tentar investigar i promoure allò que són les arts dels nostres dies i podrien ser hipòtesis per al desenvolupament de l'art de demà, sense haver de reconstruir dins la nostra activitat allò que sigui la història. Nosaltres el que feim, sobretot, és treballar amb artistes joves, treballar amb llenguatges nous que van més enllà de la tradició de les belles arts; és a dir, aquelles gramàtiques que enllacen, per exemple, i probablement de manera paradoxal, amb la literatura i amb la música.

P. *Quin seria el prototipus de visitant del Witte de With?*

R. És gent molt jove. És gent que està a partir dels quinze, setze anys fins als quaranta anys, sobretot entre vint i trenta anys; és gent

molt jove i sobretot molt curiosa... No tenim un públic molt gros, és a dir, som una institució especialitzada, i, per sort, tant des del govern com des de l'ajuntament es reconeix que l'èxit d'aquesta institució no es llegirà a través del nombre de visitants, sinó que és un laboratori. També hem de tenir en compte que Rotterdam és una ciutat que té un milió i poc d'habitants, no és una gran metròpoli, no hi ha un turisme; és una ciutat molt proletària, i on hi ha l'índex d'atur més elevat de tot Holanda.

P. *No sembla el lloc més adequat, per a un museu experimental.*

R. Sí..., però el Witte de With té a veure amb la voluntat d'un ajuntament. Rotterdam té la dinàmica econòmica que li dona el port, i

“SI L'ART FOS NOMÉS
UN MIRALL DE LA
REALITAT, SERIA MÉS
AVORRIT QUE LA
REALITAT MATEIXA”

n'hi dona molta, però volia dotar-se també d'un element d'identitat com és la cultura. Al llarg dels anys 90, es va dotar d'una sèrie d'altres institucions, com són el Witte de With, el Centre Nacional de la Fotografia, l'Institut Nacional d'Arquitectura; això es va

fer en només deu anys, i el Witte de With forma part d'aquest pla de dotar Rotterdam d'un pol d'atracció cultural molt important.

P. *El visitant del Witte de With, què s'hi troba, quan entra?*

R. Feim cinc exposicions a l'any. Són exposicions úniques, produïdes al museu, d'artistes que treballen amb una gran diversitat de medis, com poden ser l'escultura, la pintura, instal·lacions... Són llenguatges fonamentalment bastant híbrids; és a dir, quan ho tens davant, et pots sentir en una escenografia de teatre, o dins d'una pel·lícula en tres dimensions; de vegades són difícilment caracteritzables, perquè, de fet, el que estam fent és empènyer els artistes a anar més enllà..., donar-los la possibilitat de fer aquelles obres que ni pertanyen al mercat de l'art ni els deixarien fer; la gran majoria de vegades, el que feim és bastant anticomercial. El que també és veritat és que, primer, el mercat de l'art absorbeix el que li dóna la gana, i segon, que els museus acaben comprant les coses més rares, per dir-ho d'alguna manera; fa quinze anys no et podies ni imaginar que un museu acabaria incorporant determinades coses com a art. Però jo tinc la sensació que moltes galeries estan més vinculades al món de la decoració que no al de l'art, i no ho dic en termes despectius; jo, en canvi, tenc encara una visió de l'art des d'un punt de vista ètic, que fonamentalment vol dir que l'art ha de canviar el món a través de la sensibilitat de les persones; l'art no serveix per dir que el món és com és –això ja ho sabem–, però pel món et trobes que gran part de la programació dels museus està orientada a la decoració de salons.

P. *És un fet pràcticament acceptat que el gran públic està lluny de l'art contemporani, o bé l'art contemporani està lluny del públic...*

R. Home, o també pot ser que això no sigui cert!... Hi ha molt de cert..., però el que sí que és cert és que allò que anomenam art contemporani és una forma evolucionada d'un llenguatge molt codi-

“EL GUGGENHEIM TÉ MÉS A VEURE AMB EL POPULISME QUE NO AMB L'ART”

ficat, que comença a principis del segle XX, i que aquest llenguatge no estava destinat al gran públic; aquest llenguatge estava destinat a un sector social molt determinat. La moda, més el “glamour” del món de l'art, més el prestigi, més les xifres astronòmiques que es comencen a pagar per moltes obres d'art, fan que esdevengui un tema més popular del que havia set fins ara. Fins als anys 80, l'art no era popular en absolut: hi havia un sector de la societat occidental interès, però no era popular.

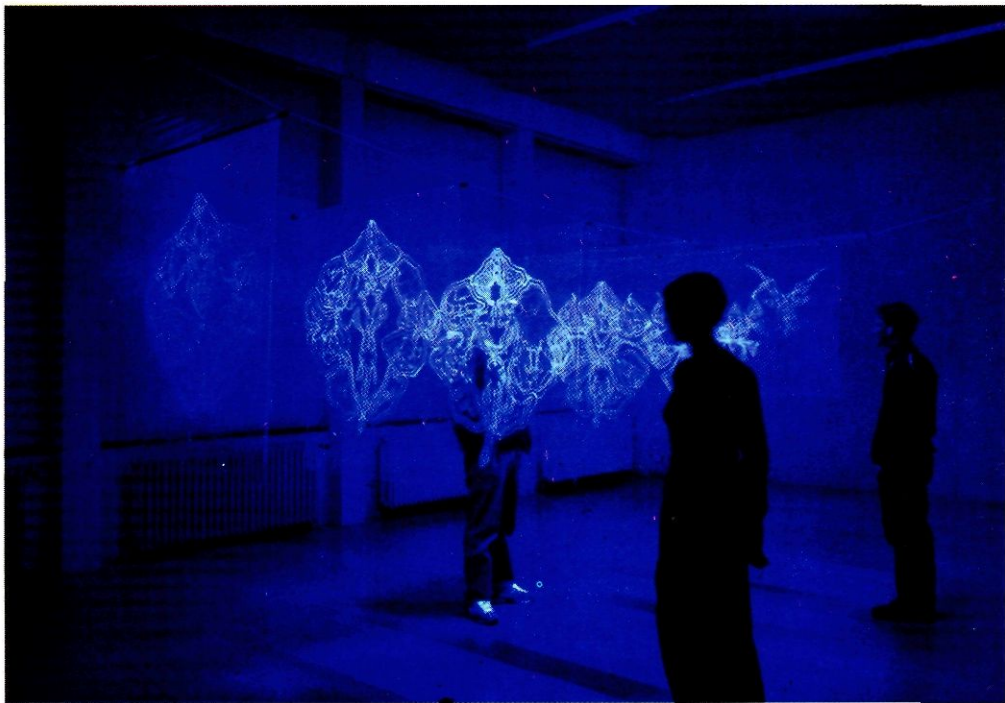
P. *Era elitista?*

R. Home, tan elitista com pugui ser qualsevol persona que tenguí formació i curiositats culturals. Avui en dia la paraula elit està

mal vista, no és una paraula confortable, però també funciona en el moment en què els polítics s'adonen que l'art contemporani dóna prestigi... De tota manera, jo crec que s'ha oblidat que grans sectors de gent que tenen poc accés a la informació que permetria llegir els codis de l'art, ara accedeixen a les exposicions... En els anys 70 l'art contemporani era una cosa de quatre gats, és en els 80 que comença a explotar. Ja m'agradaria a mi que, a l'art contemporani, hi accedissin grans capes de gent!... Crec que s'està confonent molt l'art contemporani amb l'entreteniment i amb determinades formes d'espectacle, i, de totes formes, crec que l'art contemporani no està a tants anys llum del que es pot veure al Louvre o al Prado: en aquests museus hi ha obres d'art que són tant codificades com l'art contemporani o més.

P. *Si jo et dic, per exemple, que el quadre aquell d'Andy Warhol amb un pot de sopa Campbell's em sembla una bajaranada..., tu què em respondries?*

R. Home, estaria en contra!...

Cross Crop, de Justin van Duurling, a l'exposició *Stimuli* (1999-2000). (Foto: Witte de With.)

Crec que és molt important adonar-se que el que estava fent Andy Warhol és exactament el mateix que el que estava fent Van Gogh dibuixant gira-sols i feixes de blat... El que passa és que Warhol està canviant el focus d'atenció cap a un món d'icones populars que són el que hi ha més present a la vida de la gent, però és exactament el mateix.

P. *L'art, és un mirall de la realitat?*

R. No. Jo crec, i ho deia abans, que si l'art fos només un mirall de la realitat seria més avorrit que la realitat mateixa, i a mi el que m'interessa és l'art que et dona hipòtesis de percepció diferents de la realitat, i hipòtesis de superació, o de llegir més enllà del que percep de manera natural com a realitat. La idea de mirall m'interessa molt poc.

P. *L'art i el bon gust, tenen alguna cosa a veure?*

R. Menys del que ens pensam, perquè el bon gust o el mal gust són fets que un grup ample de persones accepten com a tal, i l'art és el fruit de l'activitat subjectiva i absolutament abstracta d'un individu. Moltes vegades, l'art xoca amb el bon gust en un moment, i després es converteix en paradigma d'aquest bon gust. De totes formes, cada vegada hi ha menys maneres d'identificar què és bon gust o mal gust.

P. *Suposem ara que un dels nostres lectors, a qui no li ha agradat mai l'art contemporani, ha decidit que demà mateix s'introduirà en aquest món: què hauria de fer, quin museu hauria de visitar, quins autors hauria de veure?*

R. Pel que és l'art contemporani, jo crec que hi ha ara mateix dos llocs fonamentals a Europa, que són la Tate Modern, a Londres, i el centre Pompidou a París; a més són dos ocasions de veure unes col·leccions molt amples, que arrenquen a principis de segle al Pompidou i una mica més tard a la Tate, i que arriben fins als nostres dies. No recomanaria una visita al museu Reina Sofia, que crec que és molt interessant, però dona una perspectiva tan local, i tan parcial

encara, i tan provinciana del que és l'art!... Si vol també pot anar al Guggenheim, a Bilbao, però crec que és una institució on l'art és una de les coses menys prioritàries; és una institució bastant dominada per un afany de populisme, que té més a veure amb fer entrar gent i amb l'economia que no amb l'art...

P. *La perspectiva que tenim de l'art, a Espanya, és provinciana?*

R. No. Jo no t'ho puc dir en general; ho puc dir de programes, de certes institucions... En general, no crec que sigui provinciana. El que passa és que el que anomenam art contemporani és, essencialment, el resultat d'un programa internacional i cosmopolita. És com si volguessis dir que la història de la medicina espanyola

diferents; el que m'interessa és interrogar una sèrie de convencions, que, dins de la cultura occidental, s'han construït al voltant del fet de l'art, i que tenen una trajectòria relativament traçada. Això, evidentment, és un programa... (*Gest vague amb la mà.*) podríem dir que bastant estrafolari: no crec que hi hagi molts de col·legues meus que formulin així la seva feina. Però jo venc de la filosofia, no venc de la història de l'art ni de l'administració d'empreses, ni d'un camp que sigui necessàriament coherent. El que a mi m'interessa són les contradiccions; d'allò que és evident no en podem fer res, és una realitat acabada sense principi ni fi. De fet, això és una cosa molt semblant al que fan els artistes avui en dia..., però no em proclamaria jo mateix artista.

P. *Ets el que volies ser?*

R. Jo no em vaig plantejar mai treballar en la gestió d'un museu. Però m'hi trob molt bé: és una feina fascinant, de vegades molt emprenya, però satisfactòria en moltes coses, i esper poder-la fer durant molts anys.

P. *El fet d'haver nascut a Eivissa, t'ha marcat, d'alguna manera?*

R. Sí, perquè jo vaig créixer a Eivissa en els últims anys en els quals hi havia una situació cultural cosmopolita. No és que ara no existeixi, però jo veig ara la gent jove, i l'ignora, no la viu de la mateixa manera. Abans jo tenia vesins americans, anglesos, madrilenys...

P. *Ara en tenim més, encara.*

R. Sí, però jo la vaig viure molt més com a objecte de curiositat, i, potser sí que la situació no és tan diferent d'abans. Però jo la vaig viure com a molt més pròpia. El fet de viure com a normal una determinada situació, d'estar envoltat de gent que parla altres llengües, que s'interessa per altres coses que no tenen absolutament res a veure ni amb tu ni amb la teva història personal o col·lectiva, ni res... (*Pensant molt les paraules.*) Conviure amb gent tan diferent dona, proporciona una informació, una manera de

"LA POESIA
POSSIBLEMENT SIGUI
LA DISCIPLINA MÉS
ESTRICTA"

és específica. Això no és veritat; doncs amb l'art passa el mateix.

P. *Tu no has volgut ser mai pintor?*

R. No.

P. *Et definiries només com un gestor, o també et consideres artista?*

R. No, no, no... Jo pretenc transportar al camp de la gestió i la programació d'institucions culturals una mica el que és l'experiència o la pràctica intel·lectual, interrogativa, no necessàriament demostrativa; a mi no m'interessa demostrar teories noves o teories

Untitled (Wind Machine), de Tony Brown, a l'exposició *Downtime*, de 1996. (Foto: Witte de With.)

veure les coses bastant diferent, que després et dona una major capacitat de comprensió.

P. *Eivissa, doncs, és un bon lloc per a un artista... Ho dic perquè n'hi ha hagut molts, d'artistes, que s'han quedat a viure a Eivissa o Formentera.*

R. Sí, depèn... Perquè a Eivissa es viu molt bé, si guanyes prou sous. Això és una de les coses que no ha canviat des de disset anys ençà. Però és que per a una persona jove, i amb aspiracions dins del terreny de la cultura, Eivissa és una bassa d'oli que t'ofereix bastant poques possibilitats de satisfer la curiositat i de realitzar els passos necessaris a aconseguir. Crec que la qualitat d'un artista depèn molt de l'entorn on viu, i que aquest entorn li ha de proporcionar materials; no tenc res en contra del romanticisme ni dels artistes romàntics, però no crec mica en l'artista aïllat de la realitat. El món és el mateix a Sant Antoni que a Brooklyn, però funciona d'una altra manera. Jo ara estic preparant un llibre, i no fa falta que me'n vagi dos mesos a aïllar-me a cap banda.

P. *Quin és aquest llibre que estàs preparant?*

R. Són textos sobre art contem-

porani que han aparegut a publicacions molt diferents, siguin catàlegs o revistes; es refereixen a artistes que m'han interessat, i n'he escrit la majoria en anglès; ara els estic intentant rellegir, per veure si tendria sentit treure'ls en forma de publicació. Són deu anys de feina, al voltant de trenta textos, dels quals uns vint són publicables.

P. *Tu ets una persona encara jove. En un lloc de responsabilitat, com és la direcció d'un museu, estam acostumats a veure-hi gent més bé de mitjana edat... S'està produint un canvi generacional, en el món de l'art?*

R. Amb alguns dels individus que formen part de la nostra generació professional hi ha hagut un canvi bastant important —i ho reivindico com un tret diferencial de la nostra generació—, i és com ha basculat la nostra posició professional des d'una posició estètica cap a una posició ètica. Ja no es tracta de defensar un estil o un tipus d'artista per damunt dels altres, com per exemple la vella història de l'abstracció contra l'art figuratiu, que és una cosa de la qual Juan Manuel Bonet, el director del Reina Sofía, encara n'està

parlant... Això és una burrada. Ell és molt intel·ligent, però això de dir que el seu museu ha de fer figuració perquè la figuració està proscriu de l'art contemporani i tot això... En primer lloc, no és veritat: no hi havia hagut tanta figuració mai com n'hi ha avui dia. És absolutament reduccionista, llegir l'art com una batalla entre l'abstracció i la figuració, com si fossin el bé i el mal.

P. *Què serà art demà, que ara no ho és?*

R. Una pel·lícula.

P. *Una pel·lícula no és art?*

R. No. Se li diu setè art perquè fa polític, però és, en la seva major part, una indústria. En els pròxims anys veurem que cada vegada hi haurà més cine, entès com a art, a les sales d'exposicions.

P. *I què més passarà?*

R. Jo predic que cada vegada es farà més pintura, però molts quadres ja no seran com estam acostumats a veure'ls. El so, per exemple, s'incorporarà a la pintura.

P. *Els quadres tendran banda sonora?*

R. Sí: els quadres tendran banda sonora. ■